

**MÜXTƏLİF TİCARƏT VƏ XİDMƏT SAHƏLƏRİNDƏ,
OFİSLƏRDƏ KORONAVİRUS İNFEKSİYASININ
(COVID-19) PROFİLAKTİKASINA DAİR
METODİK VƏSAİT**

GİRİŞ

Sənəd müxtəlif ticarət və xidmət sahələrində, ofislərdə çalışan əməkdaşların və vətəndaşların sağlamlığının qorunması məqsədi ilə hazırda koronavirus (COVID-19) infeksiyasına dair aparılan elmi araşdırma faktlarına əsaslanaraq tərtib olunub.

Mövcud olan məlumatlara əsasən COVID-19 insanlar arasında birbaşa hava-damcı yolu ilə və ya dolaylı yolla kontaminasiya olunmuş səthlərə təmasdan sonra əllərlə ağız boşluğu, gözlərə, buruna və s. toxunduqda ötürülür.

Bir çox hallarda yoluxmuş insanlarda xəstəliyin gedişatında yüngül simptomlara rast gəlinir, lakin yaşlı və/və ya yanaşı xəstəliyi olan yoluxmuş insanlarda kəskin ağırlaşmalar müşahidə olunur.

Xəstəliyin profilaktik tədbirlərinə əl gigiyenası, sosial məsafənin saxlanması, gözlərə, ağız boşluğuna, buruna toxunulmaması və tənəffüs gigiyenası aid edilir. İctimai yerlərdə ortaq istifadə edilən səthlərin mütəmadi təmizlənməsi və dezinfeksiya edilməsi xəstəliyə yoluxma riskini azaldır.

ÜMUMİ GÖSTƏRİŞLƏR

Xidmət sahəsi müəssisələrində COVID-19-la mübarizə çərçivəsində görülməli tədbirlər:

- Müəssisələrdə sanitariya məişət otaqlarının (sanitar qovşaq, soyunub geyinmə otağı və s.) sanitariya gigiyenik qaydalara uyğun, işlək və təmiz vəziyyətdə saxlanması;
- Müəssisənin təmizlik vasitələri və dezinfeksiyaedici maddələrlə daimi olaraq təmin edilməsi;
- Bütün ərazilərin əl dezinfektantları üçün nəzərdə tutulmuş dispenserlər ilə təmin edilməsi;
- Birdəfəlik istifadə üçün salfetlərlə təmin edilməsi;
- Əməkdaşların yetərli sayda tibbi maska və əlcəklərlə (zəruri sahələrdə) təmin olunması;
- Xidmət sahəsi müəssisələrində çalışan işçilərin gün ərzində bir çox insanla yaxın təmasda olduğunu nəzərə alaraq, birdəfəlik istifadə edilən maska, həmçinin dezinfeksiya məhlulundan düzgün istifadə etmələrinin təmin edilməsi;
- İstifadə edilmiş tibbi maskaların atılması üçün ayrıca qapalı torbaların qoyulması və bu tullantıların müvafiq qaydada məhv edilməsi;
- Müəssisədə növbə ilə çalışan əməkdaşların eyni heyətdə işləmələri və rotasiya edilməmələrinin təmin olunması;
- Ehtimal edilən yoluxma riskinin azaldılması məqsədi ilə təchizatçılar və müştərilər ilə rəhbərlik tərəfindən təyin olunmuş eyni əməkdaşların ünsiyyətdə olması;
- Mətbəxdə, heyət otaqlarında, sanitariya qovşaqlarda və xidmət zallarında mütəmadi

dezinfeksiya işlərinin aparılmasının təmin edilməsi;

- Qida qəbulu zallarında oturacaqların ara məsafəsinin 1m-dən az olmamasının təmin edilməsi;
- Qida qəbulu zallarında yemək masaları arasındakı məsafənin 2 m-dən az olmasının təmin edilməsi;
- Zalların və otaqların mütəmadi havalandırılması;
- İşçi heyətin mütəmadi olaraq maarifləndirilməsi, həmçinin infeksiyanın yayılmasının qarşısının alınması ilə bağlı ən son məlumatlara sahib olması;
- Tullantıların vaxtında kənarlaşdırılması, həmçinin tullantı qablarının təmiz saxlanılması;
- Müştəriləri məlumatlandırmaq məqsədilə infoqrafın müəssisənin giriş-çıxış qapılarında, soyuducuların qapılarında, rəflərdə, piştaxtalarda və rahat görünən digər yerlərdə asılması, həmçinin ödəniş həyata keçirilən zaman hər bir istehlak-çiya təqdim olunması.

TƏMİZLİK VƏ DEZİNFEKSIYA İŞLƏRİ

Həyata keçirilən təmizlik-dezinfeksiya işləri xidmətin növü, təmasda olunan məhsulların xüsusiyyətləri, təmizlik-dezinfeksiya qaydaları nəzərə alınmaqla və müxtəlif təmizlik vasitələrindən istifadə etməklə aparılır. Təmizlik-dezinfeksiya işləri iş saati ərzində mütəmadi olaraq əsasən işlək sahələrdə (giriş-çıxış, kassa və s.), iş saatlarından sonra isə bütün sahələrdə həyata keçirilməlidir.

Təmizlik-dezinfeksiya işləri həyata keçirilərkən aşağıdakı ardıcılığa riayət edilməlidir:

- Mexaniki təmizlik: quru çirkərlər və tullantılar səthlərdən və məkandan uzaqlaşdırılır;
- Təmizləmə: isti su və lazımi hallarda yuyucu vasitələrdən istifadə etməklə həyata keçirilir;
- Durulama: istifadə edilmiş yuyucu vasitə qalıqlarının səthdən tamamilə uzaqlaşdırılması məqsədilə isti sudan istifadə edilir;
- Dezinfeksiya: istifadəsinə icazə verilən dezinfeksiyaedici maddələr istifadə təlimatına uyğun olaraq tətbiq edilir.

Dezinfeksiyaedici maddələrdən istifadə zamanı diqqət yetirilməli məqamlar:

- İstifadə təlimatında qeyd edilmiş yararlılıq müddəti və istifadə qaydası mütləq nəzərə alınmalıdır;
- Lazım olan konsentrasiyadan (qatılıq) artıq istifadə edilməməlidir;
- Digər şəxslərin yanlış istifadəsinin qarşısını almaq məqsədilə dezinfeksiyaedici məhlul hazırlandıqdan sonra qablaşdırma üzərində tərkibi və hazırlanma tarixi

**XİDMƏT SAHƏLƏRİNDƏ KORONAVİRUS İNFEKSİYASININ (COVID-19)
PROFİLAKTİKASINA DAİR METODİK VƏSAİT**

barədə qeyd yazılmalıdır;

- Dezinfeksiya işlərinin aparılması tezliyi planlaşdırılmalıdır;
- Dezinfeksiya işlərini həyata keçirən işçi heyət xüsusi qoruyucu vasitələrlə (əlcək, maska və s.) mütləq təmin edilməlidir;
- Dezinfeksiya işlərinin həyata keçirildiyi sahə bu işlər başa çatdıqdan sonra havalandırılmalıdır;
- Dezinfeksiyaedici maddələrin istifadə təlimatında qeyd edilən səth üzərində tövsiyə olunan qalma müddətinə ciddi riayət edilməlidir.

Səthlərdə virusun qalma müddəti

 Kağız**	3 saat	
 Xırda Pul*	4 saat	
 Karton*	24 saat	■
 Taxta**	2 gün	■
 Parça**	2 gün	■
 Polad*	2–3 gün	■
 Plastik*	3 gün	■
 Şüşə**	4 gün	■
 Pul əskinasları**	4 gün	■
 Tibbi maska üzərində**	7 gün	■

Xidmət sahələrində dezinfeksiya edilməsi vacib olan sahələr və tövsiyə edilən dezinfeksiya maddələri:

- Giriş-çıxışlardakı ayaqaltlıqlar (xlor tərkibli məhlul və ya digər);
- Qapı və qapı tutacaqları (spirt tərkibli məhlul və ya digər);
- İstehlakçıların şəxsi əşyalarının saxlanması üçün nəzərdə tutulan dolablar və onların tutacaqları (spirt tərkibli məhlul və ya digər);
- Məhsulların saxlandığı rəflər, stellajlar, daşındığı araba və səbətlər (spirt tərkibli məhlul və ya digər);
- Çoxmərtəbəli müəssisələrdəki eskalatorlar və onların tutacaqları, liftlər (spirt tərkibli məhlul və ya digər);
- Döşəmələr (xlor tərkibli məhlul və ya digər);
- Soyuducuların tutacaqları (spirt tərkibli məhlul və ya digər);
- Soyunub-geyinmə otaqları (xlor tərkibli məhlul və ya digər);
- Sanitar qovşaqlar (xlor tərkibli məhlul və ya digər);

- Anbarlar (xlor tərkibli məhlul və ya digər);
- Tullantıların yığıldığı sahələr (xlor tərkibli məhlul və ya digər);
- Tullantı qabları (spirt tərkibli məhlul və ya digər);
- Ödəniş terminalları (spirt tərkibli məhlul və ya digər);
- Kassada yerləşən konveyerlər (spirt tərkibli məhlul və ya digər).

İşçi heyətinin şəxsi gigiyenası

- Şəxsi gigiyena qaydalarına riayət edilməli, işə başlamazdan, tullantılarla təmasdan, təmizlik işlərindən, sanitar qovşaqdan istifadədən, asqırma və öskürmədən, pulla təmasdan, siqaret çəkdikdən sonra işçilərin əllərini təmiz yumasına və ya dezinfeksiyasına nəzarət edilməlidir;
- İşçi heyətin əllərində istənilən kəsik, açıq, qapalı yaralar mütləq su keçirməyən sarğı ilə örtülməli, bununla bağlı tibb müəssisəsinə dərhal müraciət olunmalıdır.

Tibbi maskalardan ümumi istifadə qaydaları:

- Qapalı məkanlarda maskanın istifadəsi mütləq şərtidir;
- Maskalar ağız və burun nahiyəsini səliqəli örtməklə, üz və maska arasındakı boşluqları minimuma endirmək şərti ilə taxılmalıdır;
- İstifadə zamanı maskanın ağızla təmasda olan hissəsinə toxunmaq olmaz;
- Maska çıxarılan zaman müvafiq texnikaya əməl edilməlidir (maskanın ön hissəsinə toxunmaq olmaz, arxa hissəsindəki ipləri vasitəsilə çıxarılmalıdır);
- Maskanı çıxardıqdan sonra əllər spirtlə təmizlənməli, yaxud sabun və su ilə təmiz yuyulmalıdır;
- Maska çirkləndikdə və ya nəmləndikdə dəyişdirilməsi vacibdir;
- Birdəfəlik maskalardan təkrar istifadə edilməməlidir;
- Birdəfəlik maskaların istifadəsindən sonra onların zərərsizləşdirilməsi və kənarlaşdırılması vacibdir.

Əllərin gigiyenasına dair tövsiyələr:

- Əllər axar su ilə isladılmalı və sabun ilə sürtülməlidir;
- Əllər sabunla birlikdə ovuşdurulmalıdır. Barmaqların və dırnaqların arası yaxşı sabunlanmalıdır;
- Sabunlu əllər ən azı 20 saniyə ovuşdurulmalıdır;
- Əllər axar suyun altında mükəmməl durulanmalıdır;
- Əllər təmiz salfetlərlə qurulanmalıdır;
- Sabun və ya su istifadəsi mümkün olmadıqda, etanol (spirt) tərkibli dezinfeksiyaedici məhlullardan istifadə edilməlidir.

İŞÇİ HEYƏTİN MÜAYİNƏSİ

- İş zamanı özündə COVID-19-a spesifik olan əlamət(ləri) hiss edən işçi (qızdırma, quru öskürək, nəfəs darlığı, ishal və s.) dərhal işini dayandırmalı, tibbi maska ilə təmin olunaraq qapalı otaqda izolyasiya edilməlidir. Həmin şəxsə tibbi xidmətin göstərilməsi üçün 103 TTTY müraciət edilməlidir;
- İşə gəlməzdən əvvəl özündə COVID-19-a spesifik olan əlamət(ləri) hiss edən işçi (qızdırma, quru öskürək, nəfəs darlığı, ishal və s.) rəhbərinə xəbər verərək evdə izolyasiya olunmalıdır və tibbi xidmətin təmin olunması məqsədi ilə 103 TTTY müraciət etməlidir;
- Xəstəlik əlaməti olan işçinin iş yeri dezinfeksiya edilməlidir;
- Həmin işçidə laborator üsul ilə COVID-19 təsdiqləndiyi halda, onunla sıx təmasda olan əməkdaşlardan test götürülməli və cavabları aşkarlanana qədər onlar evdə izolyasiya olunmalıdır.

XİDMƏT SAHƏLƏRİ ÜZRƏ FƏRDİ XÜSUSİYYƏTİ OLAN SAHƏLƏRƏ DAİR MƏLUMAT

BƏRBƏR VƏ GÖZƏLLİK SALONLARI

- Onlayn növbə qəbul sisteminin tətbiqi;
- Əllərin yuyulması: İş proseslərindən əvvəl və sonra əllər mütləq yuyulmalıdır;
- İş önlüyü: Bərbərlər və onlarla birgə çalışan şəxslər müvafiq formalar geyinməlidir;
- Müştəri önlüyü: Xidmət zamanı hər müştəri üçün ayrı önlük istifadə olunmalıdır;
- Əməkdaşların və müştərilərin tibbi maskadan istifadəsi məcburidir;
- Kosmetoloji xidmətlər zamanı xidmət göstərənə sipərik, tibbi maska və əlcəkdən istifadəsi məcburidir;
- Dəsmalların istifadəsi: Hər bir müştəri üçün ayrı dəsmallar istifadə olunmalıdır;
- Qayçı, ülgüc, tərəş maşınlarının başlıqları və istifadə edilən digər alətlər mütləq dezinfeksiya edilməlidir;
- Ülgüc, epilyasiya iynə ucları kimi deşici və kəsici alətlər tibbi tullantı qutusuna atılmalı və tibbi tullantı kimi ləğv edilməlidir;
- Qayçılar və ülgüc başlıqları yuyulduqdan sonra spirtlə təmizlənməlidir.

FƏRDİ TƏDRİS VƏ REPETİTOR XİDMƏTLƏRİ

- Onlayn tədris prosesinə üstünlük verilməlidir;
- Fərdi tədris və repetitor xidmətləri zamanı tədris prosesi yaxşı havalandırılan otaqda keçirilməlidir;
- Tədris vaxtı tibbi maskadan istifadə etmək məcburidir;
- Tədris vaxtı sosial məsafənin qorunması zəruridir (bir metrədən az olmamaq şərti ilə);
- Dərs vəsaitləri ortaq istifadə edilməməlidir;

- Şəxsi gigiyena qaydalarına ciddi riayət olunmalıdır;
- Hər qrup arasında minimum 15 dəqiqə fasilə olmalıdır və fasilə zaman otaq havalandırılmalıdır.

KİTAB, QƏZET VƏ DƏFTƏRXANA MALLARININ SATIŞI

- Onlayn satışlara üstünlük verilməlidir;
- Kitabxana və bu tipli müəssisələrin oxu zalları istifadəyə verilməməlidir;
- Bu tip müəssisələrdə kontaminasiyanın qarşısının alınması məqsədi ilə əhalinin özünə xidməti məhdudlaşdırılmalıdır;
- Əhaliyə xidmət göstərən personal fərdi qoruyucu vasitələr ilə təmin olunmalıdır;
- Müəssisəyə fərdi qoruyucu vasitələri ilə daxil olunmalıdır;
- Çıxışlarda əlcək və maskaların utilizasiyası üçün xüsusi konteynerlər yerləşdirilməlidir;
- İşlənmiş fərdi qoruyucu vasitələrin atılması tibbi tullantıların utilizasiyası qaydasına uyğun icra edilməlidir.

GEYİM SATIŞI

- Dəyişmə otaqlarından istifadə qadağandır;

KOSMETİKA VƏ ƏTRİYYAT SATIŞI

- Nümunə üçün ayrılmış kosmetik vasitələrin istifadəsi qadağandır;

QIZIL, DİGƏR BƏZƏK ƏŞYALARININ SATIŞI VƏ LOMBARD FƏALİYYƏTİ

- Müştəri tərəfdən əşyaya toxunmazdan əvvəl və sonra əllər dezinfeksiya edilməlidir.

MOBİL CİHAZLARIN, EHTİYAT HİSSƏLƏRİNİN VƏ AKSESUARLARININ SATIŞI VƏ TƏMİRİ

- Müştəri tərəfdən əşyaya toxunmazdan əvvəl və sonra əllər dezinfeksiya edilməlidir.

FƏRDİ MƏNZİLLƏRDƏ TƏMİZLİK XİDMƏTLƏRİ

- Xidmət göstərən şəxs fərdi qoruyucu vasitədən istifadə etməlidir;
- Mənzilə daxil olduqda şəxsi gigiyena qaydalarına əməl olunmalıdır (20 saniyədən az olmamaq şərti ilə əllərin yuyulması və s.);
- Dəvət edən xidmət edəni xüsusi ayrılmış dəsmal, qida üçün nəzərdə tutulmuş dəst ilə təmin etməlidir;
- Dəvət edən özündə respirator simptomlar hiss etdikdə, xidmət edən şəxsi dəvət etməkdən çəkinməlidir.

TİCARƏT MƏRKƏZLƏRİ

- Ticarət mərkəzlərinin daxilində tibbi maska istifadəsi məcburidir;
- Ticarət mərkəzlərindəki apteklərdə tibbi maskaların satışı təmin edilməlidir;
- Bütün ticarət mərkəzlərində xüsusi tibb məntəqələri ayrılmalı və tibbi personalı müvafiq təlim keçməlidir;
- Ticarət mərkəzlərinin girişlərində xüsusi ayrılmış sahədə daxil olan vətəndaşların məsafədən termometriyası aparılmalıdır;
- Hərərəti yüksək olan və infeksiya simptomları olan şəxslər tibb məntəqəsində izolyasiya edilməli, sağlamlıq vəziyyəti qiymətləndirilməli, zərurət yarandıqda 103 TTTY xidməti dəvət edilərək tibb müəssisənə göndərilməlidir;
- Ticarət mərkəzinin ayrı-ayrı sahələrində davranış və dezinfeksiya qaydaları müvafiq sahələrin qaydalarına uyğun icra edilməlidir.

DİGƏR SAHƏLƏR

- Hər 2-3 saatdan bir ümumi zallar, qida qəbulu otaqları (masaların üstü hər istifadədən sonra) dezinfeksiya edilməlidir;

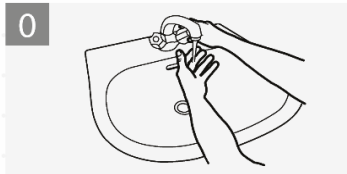
YEKUN MÜDDƏALAR

- Sosial məsafə tədbirlərini tətbiq etməyə davam edin;
- Əhalinin sıx toplaşmasının qarşısının alınması məqsədi ilə müəssisənizə uyğun prosedur təsis edib tətbiqini təmin edin;
- Növbəlik prinsipini tətbiq edin;
- Tibbi maskaların məcburi istifadəsini təmin edin;
- Giriş-çıxış zonalarında və digər görünən yerlərdə maarifləndirici məlumatların əks olunmasının təmin edin;
- Dezinfeksiya və sterilizasiya işlərini gücləndirin.

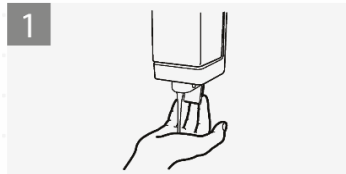
ƏLLƏRİ NECƏ YUMALI?

Əlləriniz gözlə görünən qədər çirklidirsə, yuyun, əks halda spirt əsaslı məhlulla təmizləyin.

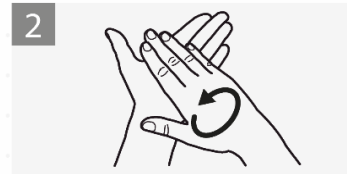
 Bütöv prosedurun müddəti: 40-60 saniyə

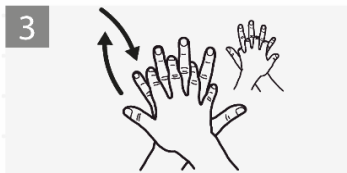
0 Əllərinizi su ilə isladın;

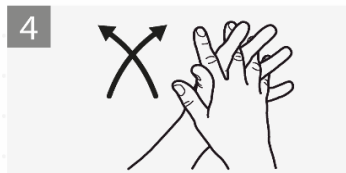
1 Bütүн əlin səthini örtəcək qədər maye sabun götürün;

2 Ovuclarınızı bir- birinə sürterek ovuşdurun;

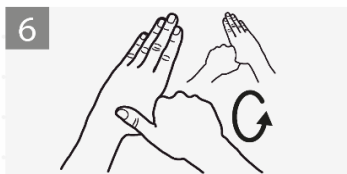
3 Bir əli digər əlin üzərinə yerləşdirin, barmaq aralarını sabunlayın;

4 Barmaqları bir-birinə keçirmiş vəziyyətdə ovuclarınızı ovuşdurun;

5 Barmaqları bir-birinə keçirmiş vəziyyətdə arxalarını ovuclarınızla ovuşdurun;

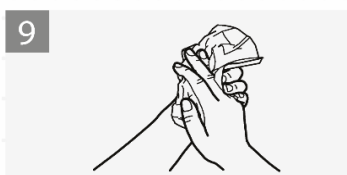
6 Baş barmaqlarınızı ovuc içində dairəvi şəkildə ovuşdurun;

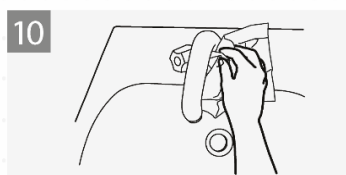
7 Sol əlin ovucu içində sağ əlin barmaqlarını büzüb dairəvi hərəkətlərlə ovuşdurun, eyni qaydada sol əlin barmaqlarını;

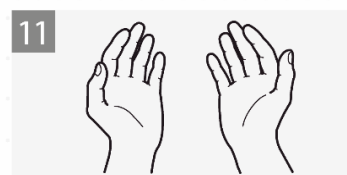
8 Əllərinizi su ilə yaxalayın;

9 Əllərinizi təkistifadəlik dəsmalla qurulayın;

10 Suyu bağlamaq üçün dəsmaldan istifadə edin;

11 Əlləriniz artıq təmizdir.

World Health
Organization

TƏBİB

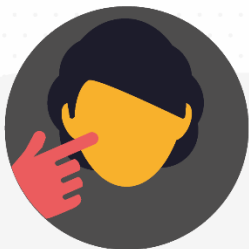

İCBARİ
TİBBİ SİĞORTA

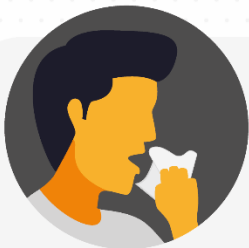
KORONAVİRUSA (COVID – 19) YOLUXMA RİSKİNİ AZALDIN

Əllərinizi tez-tez sabun və su ilə yuyun və ya spirt əsaslı məhlulla təmizləyin

Çirkli əllərlə ağız, burun və gözlərə təmas etməyin

Öskürərkən və ya asqırarkən ağız və burnunuzu dəsmal və ya dirsək bükümünüzlə bağlayın

Kütləvi məkanlara getməkdən çəkinin

Hətta az hərarət və öskürək olduqda belə evdə qalın

Hərərət və ya öskürək müşahidə edilən şəxslərlə yaxın təmasdan çəkinin

World Health
Organization

TƏBİB

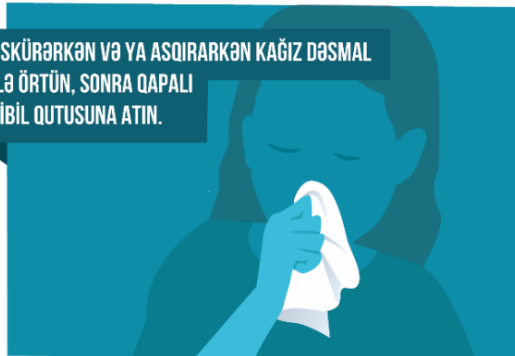
İCBARİ
TİBBİ SİĞORTA

KORONAVİRUSUN QARŞISINI NECƏ ALMAQ OLAR?

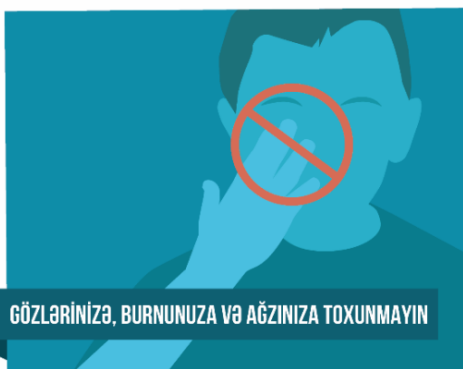
XƏSTƏ OLAN İNSANLARLA YAXIN TƏMASDAN ÇƏKİNİN.

ÖSKÜRƏRKƏN VƏ YA AŞQIRARKƏN KAĞIZ DƏSMAL
İLƏ ÖRTÜN, SONRA QAPALI
ZİBİL QUTUSUNA ATIN.

GÖZLƏRİNİZƏ, BURNUNUZA VƏ AĞZINIZA TOXUNMAYIN

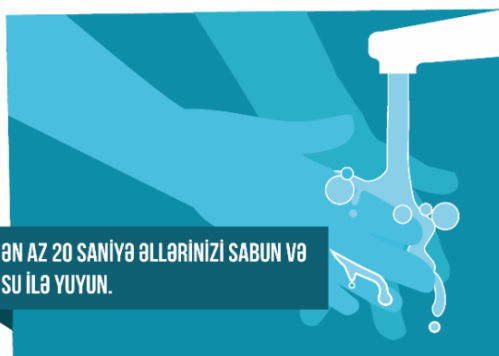
TEZ-TEZ İSTİFADƏ ETDİYİNİZ ƏŞYALAR VƏ
SƏTHLƏRİ TƏMİZLƏYİN VƏ DEZİNFEKSIYA EDİN.

XƏSTƏ OLDUĞUNUZ HALDA TİBBİ
YARDIM GƏLƏNƏ QƏDƏR EVDƏ QALIN

ƏN AZ 20 SANİYƏ ƏLLƏRİNİZİ SABUN VƏ
SU İLƏ YUYUN.

World Health
Organization

TƏBİB

İCBARİ
TİBBİ SİĞORTA